

**REZOLUCIJA IX KONGRESA SKJ:
„SOCIJALISTIČKI RAZVOJ U JUGOSLAVIJI NA OSNOVAMA
SAMOUPRAVLJANJA I ZADACI SAVEZA KOMUNISTA“**

Marta 1969.

1. Deveti kongres se odlučno zalaže za proširivanje materijalne osnove samoupravljanja putem boljeg privređivanja, kao i putem doslednijeg i efikasnijeg smanjivanja opterećenja privrede po raznim osnovama i ograničavanja administrativnog preliivanja viška rada.

5. Savez komunista polazi od činjenice da je socijalistička robna proizvodnja u savremenim uslovima jedini mogući oblik racionalne društvene reprodukcije i objektivna pretpostavka razvitka samoupravljanja neposredne socijalističke demokratije. Zato treba energično nastaviti surs reforme u pravcu potpunije afirmacije razvijenijih i slobodnijih oblika socijalističke robne proizvodnje, boreći se protiv svakog subjektivizma i etatističkog ignorisanja delovanja njenih ekonomskih zakona.

Razvitak socijalističkih samoupravnih odnosa podrazumeva sve efikasnije ovladavanje zakonitostima tržišnih tokova. Socijalistička robna proizvodnja, kao svoju bitnu komponentu, sadrži odgovarajuće usmeravanje i korekcije tržišnih tokova, posebno tamo gde — usled neravijenosti samoupravljanja — postoje mogućnosti da njihove negativne manifestacije dovedu do deformacija u socijalističkim odnosima. Samopravno usmeravanje tržišnog privređivanja nije negacija socijalističke obne proizvodnje, nego pretpostavka i sastavni deo njenog društveno ve efikasnijeg razvitka. Polazeći od toga, Savez komunista energično e suprotstavlja tendencijama etatističko-birokratskog negiranja rone privrede i shvatanjima koja odriču potrebu društvenog usmeravanja njenih tokova.

Razvijanje socijalističke robne proizvodnje podrazumeva sve širu odelu rada i samoupravnu integraciju, kao i potrebu šireg uključivanja u međunarodnu podelu rada. To je pretpostavka višeg nivoa proizvodne snage rada odnosno približavanje svetskim merilima i kvalitetima privređivanja. U savremenim uslovima naučno-tehnološkog, ekonomskog i društvenog progressa, ubrzani rast proizvodne snage rada i azvitak socijalističkih produkcionih odnosa mogu se ostvarivati samo z stalnu i svestranu modernizaciju i integraciju svih oblasti društvenog rada u sve širim razmerama ...

7. Savez komunista će se energično zalagati za doslednu primenu principa dohotka kao novog društveno-ekonomskog odnosa i ekonomce sadržine samoupravljanja u svim oblastima materijalne proizvodje i ostalim društvenim delatnostima. To je uslov sve doslednijeg os-

tvarivanja raspodele prema rezultatima rada, kao temeljnog principa našeg samoupravnog socijalističkog društva. Potrebno je da dohodak, kao kategorija socijalističke robne proizvodnje, sve više postaje motiv privređivanja i osnov za donošenje investicionih i drugih ekonomskih odluka, ekonomski kriterijum proizvodnje, razmene, raspodele i potrošnje, odnosno merilo racionalnosti svih vrsta i oblika društvenog rada. To je bitan uslov za prevazilaženje ostataka najamnih odnosa . . .

Raspodela prema rezultatima rada ne protivreći primeni principa socijalističke solidarnosti, naročito u obrazovanju, zdravstvu, socijalnoj zaštiti, zapošljavanju, stambeno-komunalnoj i drugim oblastima od kojih zavisi društvena sigurnost radnika. Socijalistička solidarnost podrazumeva i primenu načela da onaj ko ostvaruje veći dohodak više doprinosi zadovoljavanju zajedničkih potreba. Razvijanje oblika solidarnosti i uzajamne pomoći mora se zasnivati, pre svega, na materijalnim mogućnostima i realizovati na samoupravnoj osnovi i u skladu sa društvenom opravdanošću i ekonomskom racionalnošću, tako da se bitno ne naruše odnosi između rezultata rada i ličnog dohotka. Socijalistička solidarnost je bitan elemenat, integracije samoupravnog društva i njegovog jedinstva. Ona ne negira nego dopunjava sistem raspodele prema radu i tako ga čini društveno efikasnijim.

8. Savez komunista energično će se suprotstavljati svim pojavama prisvajanja materijalnih i drugih društvenih vrednosti mimo rezultata rada, čime se deformišu socijalistički odnosi. Savez komunista energično će se boriti i protiv uravnilovke, koja vodi destimuliranju stvaralaštva i smanjivanju proizvodnosti rada, protiv monopolskog prisvajanja dohotka, privilegija, prisvajanja rezultata tuđeg rada i svega što dovodi do socijalnih nejednakosti, koje ne proizlaze iz društveno priznatih rezultata rada . . .

13. Najšire integraciono povezivanje i stvaranje velikih, ekonomski snažnih, organizacija udruženog rada na osnovama samoorganizacije privrede i drugih društvenih delatnosti, mora biti stalni zadatak svih faktora naše socijalističke zajednice, jer je to put ubrzanog rasta proizvodne snage rada i razvitka samoupravnih socijalističkih odnosa . . .

Deveti kongres SKJ, Beograd, 11—13. mart 1969, Sten, beleške, knj. VI, 1970, 413—426.

REZOLUCIJA: „IDEJNO-POLITICKE OSNOVE DALJEG RAZVOJA SKJ”

Marta 1969.

. . . Ideje samoupravnog socijalizma nadrastaju prvobitne predstave ranog socijalizma i njihove deformacije, To su ideje koje se oslanjaju na nove potrebe i na razvijenije društvene snage i stoga postaju snažna poluga daljeg kretanja. I obrnuto, predstave rane faze: slika socijalizma kao beskonfliktnog društva, države kao osnovnog pokretača socijalizma — pretvaraju se u silu inercije. Ideologija Saveza, marksističko naučno saznanje na koje se oslanja, orijentiše akciju i na razbijanje pojednostavljenih predstava koje se izražavaju u veštačkim, iskonstruisanim dilemama kao što su: ili raspodela prema radu — ili solidarnost; ili napredak razvijenih — ili rast nerazvijenih; ili robna proizvodnja — ili planiranje; ili birokratski centralizam — ili decentralizacija; ili samostalnost republika — ili jedinstvo višenacionalne zajednice; ili

samoupravna integracija i dogovaranje — ili državna prinuda; ili birokratsko odlučivanje — ili pluralizam; ili spontanost — ili organizacija; ili široko učešće u odlučivanju — ili efikasnost i stručnost; ili partija čvrste ruke — ili odsustvo organizacije, debatni klub. Ti parovi, koji su nastali posle razbijanja administrativno-birokratskog centralizma, izraz su parcijalne svesti i interesa. To je podloga i za uobličavanje političkih tendencija i kursa koji, međutim, "vodi na siepi kolosek, ne pruža rešenje.

U društvu u kome deluju snažni parcijalni interesi koji rađaju suženu svest, društvu u kome još postoje tendencije održavanja birokratizma i privatnosvojinske tendencije, delovanje ostataka starog društva, njegove ideologije, kao i pritisak spoljnih klasno-birokratskih snaga, radničkoj klasi i svim društvenim snagama objektivno je potrebna avangarda kao idejna snaga i politička organizacija. Potrebna je snaga koja izražava celinu interesa pokreta i predvodi u borbi protiv svih otpora prema samoupravljanju i neposrednoj socijalističkoj demokratiji, snaga koja svojom naprednom teorijom, progresivnim idejama, otkriva mogućnosti daljeg kretanja napred i koja se organizuje da bi se te ideje pretvorile u delo ...

4. Savez komunista socijalističkih republika i Savez komunista Jugoslavije

Jedan od značajnih vidova reforme Saveza komunista Jugoslavije izražava se u potrebi daljeg jačanja "uloge, uticaja i odgovornosti Saveza komunista socijalističkih republika kao samostalnih organizacija u jedinstvenom SKJ.

Položaj i vodeća uloga radničke klase u okviru nacije, odnosno socijalističke republike, opredeljuju položaj, funkciju, samostalnost i odgovornost Saveza komunista republika u okviru SK. Razvojem sistema društvenog samoupravljanja komunističke organizacije u republikama razvijaju se kao sve samostalniji uticajni idejno-politički faktori, čije je delovanje značajno doprinosilo potiskivanju i sužavanju birokratskog centralizma i unitarističkih tendencija. Stvaralačka uloga Saveza komunista republika kao samostalnih političkih subjekata sve više daje pečat razvoju i konstituisanju politike SKJ i političkim kretanjima u našem društvu. To je sada dobilo odgovarajući izraz u Statutu SKJ i u statutima Saveza komunista republika.

Savez komunista Jugoslavije veoma je značajan faktor idejne integracije i političke kohezije naše višenacionalne socijalističke zajednice. Takvu svoju ulogu on ne može ostvariti kao nekakva nadnacionalna organizacija koja pretvara republičke organizacije u svoje transmissije. Umesto njihovog centralističkog povezivanja, Savez komunista Jugoslavije ostvaruje stvaralačku idejno-političku sintezu pogleda, stavova, aktivnosti i inicijativa Saveza komunista socijalističkih republika.

Jedinstvenost Saveza komunista Jugoslavije zasniva se na istorijskim interesima radničke klase i zajedničkim interesima naroda i narodnosti Jugoslavije; na jedinstvenom ideološkom i političkom opredeljenju svih članova SKJ, koje se temelji na naučnom socijalizmu i borbi za razvoj jedinstvenosti sistema socijalističkog samoupravljanja; na zajedničkim programskim ciljevima; na jedinstvenim principima organizovanja i unutrašnjih odnosa u SKJ koji se definišu u Statutu SKJ; na samostalnosti i ravnopravnosti svih Saveza komunista republika u okviru Saveza komunista Jugoslavije; na zajedničkim interesima naroda, narodnosti i svih radnih ljudi socijalističke Jugoslavije u borbi

za mir, za ravnopravne odnose među narodima i državama, za odbranu suvereniteta i nezavisnosti naše socijalističke zajednice.

Sušтина položaja Saveza komunista socijalističkih republika i njihovih međusobnih odnosa u okvirima jedinstvenog SKJ i zajedničkom, podjednakom odgovornošću za ostvarivanje tih ciljeva i politike;

— samostalnim izgrađivanjem konkretne političke platforme, stavova i akcionih programa koji izražavaju interese radničke klase i ostalih radnih ljudi koji žive na području republike, a time i stvarne i dugoročne interese svoje nacije;

— ravnopravnom zastupljenošću Saveza komunista republika u centralnim organima SKJ i takvim načinom njihovog izbora i konstituisanja koji izražava odlučujuću ulogu i zajedničku odgovornost Saveza komunista svih republika;

— sistemom odnosa i prakse u centralnim organima SKJ koji obezbeđuju: demokratsko suočavanje i usaglašavanje mišljenja; zajedničko rasvetljavanje suštine društvenih protivrečnosti i konfliktnih situacija i utvrđivanje realnog puta i mera koji vode progresivnom razrešavanju tih protivrečnosti; izgrađivanje jedinstvenih stavova o svim bitnim pitanjima politike i prakse Saveza komunista; takav sistem odnosa u centralnim organima SKJ treba da onemogući majorizaciju i primenu imperativnog mandata;

— neprekidnim i odlučnim suprotstavljanjem Saveza komunista svake republike pojavama nacionalizma i šovinizma u svim narodima i narodnostima i svim pokušajima da se trenutni partikularistički interes, odnosno egoistički interes birokratskih i drugih monopolističkih grupa zaogne nacionalnim plaštom i prikaže kao nacionalni interes..

Isto, **389—390, 405-407.**

STATUT SAVEZA KOMUNISTA JUGOSLAVIJE

6. Komunisti Jugoslavije i njihovi savezi u socijalističkim republikama čine Savez komunista Jugoslavje.

Savez komunista Jugoslavije razvija se i deluje kao jedinstvena organizacija svih članova i njihovih organizacija na području SFRJ na osnovu njihove jedinstvene ideološke orijentacije i političke opredeljenosti u borbi za istorijske interese radničke klase i zajedničke interese naroda Jugoslavije i na osnovu ravnopravnog položaja, samostalnosti i odgovornosti saveza komunista socijalističkih republika.

¹ Deveti kongres SKJ, održan je u Beogradu 11—13. marta 1969. SKJ je u vreme održavanja ovog kongresa imao 1,146,084 člana. Političku situaciju Jugoslavije u vreme održavanja IX kongresa karakterisalo je bujanje nacionalizma, idejnog pluralizma, birokratsko-tehnokratskih tendencija. Postojeća pluralizacija jugoslovenskog društva nije mogla da ne utiče i na kompromisni karakter usvojenih dokumenata. No, uprkos tome, potvrđena je težnja za daljom političkom demokratizacijom jugoslovenskog društva. Kongres je podvrgao kritici dogmatsko-centralističke tendencije u društvu i založio se za jači uticaj neposrednih proizvođača u proširenoj reprodukciji i za razvijanje robne proizvodnje čiji bi korektiv bilo planiranje koje bi polazilo od samoupravnih organizacija kao osnovnih društvenih ćelija. Pod udar kritike došle su i banke kao jedan od centara otuđene ekonomske moći, zahvaljujući sve jačem prevlađivanju odnosa koji su u partijskom rečniku nazivani „kapital-odnosom”. Ti odnosi su zapravo izražavali tehnokratsko-birokratsku spregu. Pravo svakog naroda na ravnopravnost razgraničavano je od nacionalističkih deoba koje su uzimale maha sa separatističkim tendencijama.

Savez komunista Bosne i Hercegovine, Savez komunista Crne Gore, Savez komunista Hrvatske, Savez komunista Makedonije, Savez komunista Slovenije i Savez komunista Srbije sa Savezom komunista Kosova i Savezom komunista Vojvodine — su samostalne organizacije u jedinstvenom Savezu komunista Jugoslavije. Savezi komunista socijalističkih republika snose zajedničku odgovornost za utvrđivanje i sprovođenje politike Saveza komunista Jugoslavije,

Na osnovu Statuta SKJ i u skladu s njim, savezi komunista socijalističkih republika donose svoje statute.

Savez komunista autonomne pokrajine donosi svoj statut na osnovu Statuta komunista Jugoslavije i Statuta Saveza komunista Socijalističke Republike Srbije. . .

9. Demokratski centralizam izražava suštinu i sistem odnosa u Savezu komunista koji se zasnivaju na:

— takvom položaju člana SKJ koji mu omogućava neprekidno i aktivno učešće u pripremanju i donošenju odluka i stavova na svim stepenima i u svim oblastima delovanja Saveza;

— demokratskom metodu u pripremanju i donošenju stavova, uvažavanju naučnih saznanja, slobodnom iznošenju, suočavanju i borbi mišljenja kroz ravnopravnu, demokratsku i principijelnu raspravu, što onemogućava nametanje volje od strane užih grupa i manjine;

— obaveznosti odluka koje usvoji većina za sve članove i na organizovanom, jedinstvenom delovanju komunista na pretvaranju u život tako donetih odluka;

— samostalnosti, inicijativi i stvaralaštvu člana, svake organizacije, foruma i organa Saveza u njihovoj društveno-političkoj i idejnoj akciji na osnovu Programa, Statuta i politike Saveza;

— odlučujućoj ulozi članstva — neposredno ili preko delegata koje ono bira — u predlaganju, biranju i redovnom obnavljanju sastava svih foruma, organa i radnih tela Saveza;

— stalnom uticaju članstva na program rada. funkcionisanje i sadržinu odluka izbornih organa;

— neposrednoj odgovornosti izbornih organa koji u sklopu svojih funkcija rade samostalno i kolektivno, a njihovi članovi snose za svoj rad kolektivnu i pojedinačnu odgovornost pred biračkim telom;

— stalnom idejno-političkom, akcionom i organizacionom povezivanju, međusobnom informisanju i uzajamnoj odgovornosti za rezultate rada članstva i njegovih foruma i organa, užih i širih delova organizacije i celine Saveza komunista Jugoslavije;

— obavezi užih organizacija da se pridržavaju odluka i stavova širih organizacija, odnosno njihovih foruma i organa, i na obavezi svih organizacija da se pridržavaju programskih ciljeva, statutarnih normi, politike i zaključaka Saveza komunista Jugoslavije;

— javnosti rada i otvorenoj idejno-političkoj akciji članova, svih organizacija, foruma i organa Saveza; . . .

62. U Predsedništvo SKJ bira se jednak broj članova Saveza komunista s područja svake socijalističke republike i odgovarajući broj s područja Saveza komunista Autonomne Pokrajine Vojvodine i Saveza komunista Autonomne Pokrajine Kosova.

63. Na osnovu jedinstvenog kriterija i primenom razrađene demokratske procedure u skladu s odredbama ovog Statuta opštinske konferencije predlažu kandidate za članove Predsedništva SKJ. Kongres Sa-

veza komunista socijalističke republike vrši izbor članova Predsedništva s područja svoje republike, a Kongres SKJ vrši verifikaciju izbora i promena u sastavu članova Predsedništva SKJ. Kongres SKJ utvrđuje postupak oko verifikacije izbora poslovníkom ili odlukom.

Predsednici centralnih komiteta saveza komunista socijalističkih republika su po funkciji članovi Predsedništva SKJ. . .²

Isto, **357—362.**

² Kongres je održan u vreme kada je „policentrični etatizam“ oličén u osamostaljivanju birokratija republika i pokrajina i snaženju državne intervencije na račun samoupravljanja počeo da zamenjuje savezni etatizam. Ovaj proces je sve više tekao, iako je Tito upozoravao da su Savez i republike dve strane istog orga; nizma. Promene između Federacije i republika, praćene sve većom političkom diferencijacijom i idejnim šarenilom, u SKJ, nisu mogle proći bez promena u Statutu SKJ. Naglašen je demokratski centralizam, ali su istovremeno uneti i federalistički elementi u organizaciju. Uvedene su konferencije SK od radne organizacije do federacije. Umesto Centralnog komiteta SKJ, obrazovano je Predsedništvo SKJ kao organ SKJ između dva kongresa. Radom Predsedništva rukovodio je Predsednik SKJ. Izvršni organ Predsedništva postao je Izvršni komitet. Statutarnim promenama osnažene su organizacije SK republika i pokrajina. Sa samostalnošću naglašena je i njihova odgovornost u okviru SKJ kao jedinstvene organizacije. Uveden je paritet u sastavljanju partijskog rukovodstva Jugoslavije, jer se Predsedništvo sastojalo od jednakog broja članova svake republike koje su birali kongresi republika, kao i odgovarajućeg broja iz pokrajina.

Statutarnim uvođenjem pariteta u sastavljanju partijskog rukovodstva Jugoslavije Predsedništvo se sastojalo od jednakog broja članova svake republike koje su birali kongresi republika, kao i odgovarajućeg broja rukovodstva iz pokrajina. Princip demokratskog centralizma nije načelno napuštan, iako SKJ od 1969. podleže federalizaciji. Time je dovedena u pitanje kohezivna uloga subjektivnog faktora u licu SKJ. Nezadovoljstvo najšireg partijskog članstva protiv ove konfederalizacije Partije i drugih vidova nezadovoljstva nejedinstvom rukovodstva, krizom samoupravljanja, zatvorenošću sistema, dezintegracijom Jugoslavije, olakim bogaćenjima, privilegijama, itd. došla je do izražaja u opštopartijskoj raspravi o predlogu zaključaka 13. sednice CK SKJ (jun 1984). Međutim, rukovodstvo Partije procenilo je neceľishodnost nastavljanja dalje rasprave.